

Η γνώση κατά τους Πατέρες της Φιλοκαλίας (Γεώργιος Κουννούσιης, Δρ. Θεολογίας, Κοινωνιολόγος)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Απαραίτητο στοιχείο της διδασκαλίας είναι ο λόγος, και μάλιστα ο προφορικός λόγος. Σύμφωνα με τους Πατέρες της Φιλοκαλίας είναι ποικίλος ο προφορικός λόγος που λέγεται για διδαχή, και αποκτάται με πολλούς και ποικίλους τρόπους από τέσσερις πηγές: τη μάθηση, την ανάγνωση, την πράξη και τη χάρη. Στη συνέχεια παραθέτουν ένα παράδειγμα για να επεξηγήσουν αυτό που ανέφεραν: όπως το νερό, ενώ είναι ένα κατά την φύση, μεταβάλλεται όμως στην ποιότητα ανάλογα με τη σύσταση της γης απ' όπου περνά, ώστε να είναι στη γεύση άλλο πικρό, άλλο αλμυρό και άλλο ξινό, έτσι και ο λόγος της διδαχής, αφού περάσει μέσα από την ηθική έξη καθενός και αλλοιωθεί ανάλογα, αναγνωρίζεται

κατά την ενέργεια και παρέχει ωφέλεια.

Σύμφωνα με τους φιλοκαλικούς Πατέρες, ο λόγος έχει δοθεί για να τον απολαύσει κάθε λογική φύση, όπως προσφέρονται πολλά και διάφορα εδέσματα. Γι' αυτό η ψυχή αισθάνεται την ηδονή του κατά διάφορους τρόπους: έχει τον επιστημονικό λόγο σαν παιδαγωγό να τη διαμορφώνει στο ήθος· το λόγο της αναγνώσεως, σαν νερό δροσερό να την τρέφει και να την αναπαύει· το λόγο της πράξεως, σαν τόπο χλοερό να τη δυναμώνει· το λόγο της χάρης, σαν ποτήρι με κρασί να τη μεθά και να την ευφραίνει, και την ανείπωτη αγαλλίαση της σαν λάδι που κάνει το πρόσωπο της ιλαρό και λαμπερό [26].

Η γνώση διαχωρίζεται από τους Πατέρες της Φιλοκαλίας σε τρία στάδια: υπάρχει η καθολική αγνωσία, η αληθινή-φυσική γνώση και η έμπρακτη γνώση, η οποία θεωρείται ανώτερη από τις δύο άλλες. Η ωφέλιμη γνώση είναι αυτή που οδηγεί τον άνθρωπο μακριά από την κόλαση [27]. Σύμφωνα με τους νηπτικούς Πατέρες από τη φυσική γνώση γεννιέται προθυμία σ' εκείνον που την προτιμά, και από την προθυμία γεννιέται δύναμη να εργάζεται. Με την εργασία φυλάγεται η μνήμη, και

από την μνήμη προέρχεται μεγαλύτερη εργασία, και μέσω αυτής δίνεται μεγαλύτερη γνώση [28]. Αυτές οι δύο, δηλαδή η αρετή και η γνώση, γεννούν την αθανασία, ενώ στην αντίθετη περίπτωση η απουσία τους γεννά το θάνατο [29].

Για το λόγο αυτό, συμβουλεύουν οι νηπτικοί Πατέρες, ότι είναι απαραίτητο όσοι γνωρίζουν και έχουν την γνώση να μην την κρύβουν ή να την έχουν μόνο για τον εαυτό τους, αλλά να την μεταδίδουν και στους άλλους. Επεξηγώντας το πιο πάνω αναλύουν τη συμβολική πράξη του Ιησού του Ναυή, όταν ο στρατός των Ισραηλιτών πέρασε νύχτα τον Ιορδάνη και διέταξε τους στρατιώτες του να ανασύρουν πέτρες από το ποτάμι και να κάνουν με αυτές μία στήλη, να τις ασβεστώσουν και να γράψουν πως πέρασαν από εκεί [30]. Με βάση το περιστατικό αυτό, ερμηνεύουν οι Πατέρες, η Βίβλος μας διδάσκει ότι πρέπει να φανερώνουμε τα βαθιά κρυμμένα νοήματα της εμπραθούς διαγωγής και να τα δημοσιεύουμε με σαφήνεια και να μην κρύβουμε ζηλότυπα τη γνώση από τους άλλους συνανθρώπους μας. «Έτσι, δεν θα γνωρίζει μόνο εκείνος που πέρασε τον τρόπο της διαβάσεως, αλλά και εκείνοι που θα θελήσουν να κάνουν το ίδιο, με τη μάθηση να περάσουν πιο εύκολα, και με τον τρόπο αυτό η πείρα των πρώτων θα γίνει διδασκαλία στους επόμενους» [31]. Η μετάδοση της γνώσης και κυρίως της εμπειρίας των προγενέστερων, ιδίως των δασκάλων, κρίνεται επομένως, ιδιαίτερα σημαντική στην πρόοδο των μαθητών, αλλά και της ευρύτερης κοινωνίας, αφού με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ανάπτυξη των γραμμάτων, των τεχνών και του ανθρώπινου πολιτισμού εν γένει.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

- 26. Άγιος Γρηγόριος ο Σιναιτης, «127 ωφέλιμα κεφάλαια, κεφ. 94-95», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ. 892΄ Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Δ΄, 19973, ο.π., σελ. 193.**
- 27. Όσιος Πέτρος ο Δαμασκηνός, «Βιβλίο Πρώτο: η έμπρακτη γνώση», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ.574΄ Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Γ΄, 19973, ο.π., σελ. 92.**
- 28. Όσιος Πέτρος ο Δαμασκηνός, «Βιβλίο Πρώτο: Προοίμιο», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ.558΄ Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Γ΄, 19973, ο.π., σελ. 72.**
- 29. Όσιος Θαλάσσιος ο Λύβιος, «Περί αγάπης και εγκράτειας Α΄, κεφ. 38», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, ο.π., σελ. 458΄ Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Β΄, 19984, ο.π., σελ. 275.**
- 30. Ι. Ναυή 4, 1-9.**
- 31. Όσιος Νείλος ο Ασκητής, «Λόγος Ασκητικός», *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών***

, ο.π., σελ. 178' Γ. Γαλίτη (εκδ.), *Φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών*, τόμος Α', 19985, ο.π., σελ. 251.